

PAPER DETAILS

TITLE: Is Hayatimizin Problemleri

AUTHORS: H Sadi SELEN

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/38004>

İŞ HAYATIMIZIN PROBLEMLERİ

Yazan: Prof. Dr. *Hâmit*

Memleketlerin ekonomik yapısını belirtmek için metotlar kullanılır; çok kere dış ticaret maddeleri es veya işlenmiş maddeleri fazla ihraç ettiğine göre "ziraat" veya "endüstri memleketleri" gibi tefrikler yapılır. Fakat hususiyle otarşik hallerde bu yoldan bir memleketin hakkında tam bir fikir edinmek kabil olmamaktadır. belirtmek için, imkân bulunduğu taktirde, doğrudan doğruya baş vurmak hiç şüphesiz daha emin bir yoldur.

İş sözü ekonomide oldukça dar bir mâna ifade eder. sarfedilen insan emeği, demek olup bizim rasgele iş adını çok faaliyetler bunun dışında kalır. Coğrafyada ise iş kavramı ha geniş bir mâna hatıra gelir; tabiatı bir kültür yöresinin bütün beşerî faaliyetler anlaşılır. Bununla beraber bu zamanda çok değişik hayatın muhtelif memleketlerdeki özellikleri belirtmek için iş bölümünü ve kullanılan iş kuvveti mak yerinde olur.

Türkiye uzun bir tarih içinde oldukça kalabalık geçindirmiş, ziraat ve sanayi hayatında ilerlemeler gördüğü değerli malları uzak ve yakın ülkelerin mahsulle

beder. İş hayatı üzerinde bir yandan ırkî ve millî vasıfların tesiri, diğeri ise yaş hadleri, bilhassa iş bölümünün hali ve gelişmesi, diğer yandan da iklim, toprak ve saire gibi coğrafi elementlerin rol oynar. Bu sebeple bu konuyu biri sosyal diğeri tabiiî sınırlardan iki kısımda mütalâa edelim.

Bugünkü nüfusumuzun iş kudreti hakkında bizi en yegâne kaynak 1935 istatistikleridir¹; fakat buradaki nüfusla ilgili bazı tahliller ve karşılaştırmalardan sonra bir fikir edinmek mümkündür. Buna göre Türkiyedeki iş sahibi faal nüfusun umum nüfusun yarısına yakın (%49) dur. Birçok memleketten nispet %42 ile %57 arasında değiştiğine göre iyi bir maddiyet sağlanmaktadır.

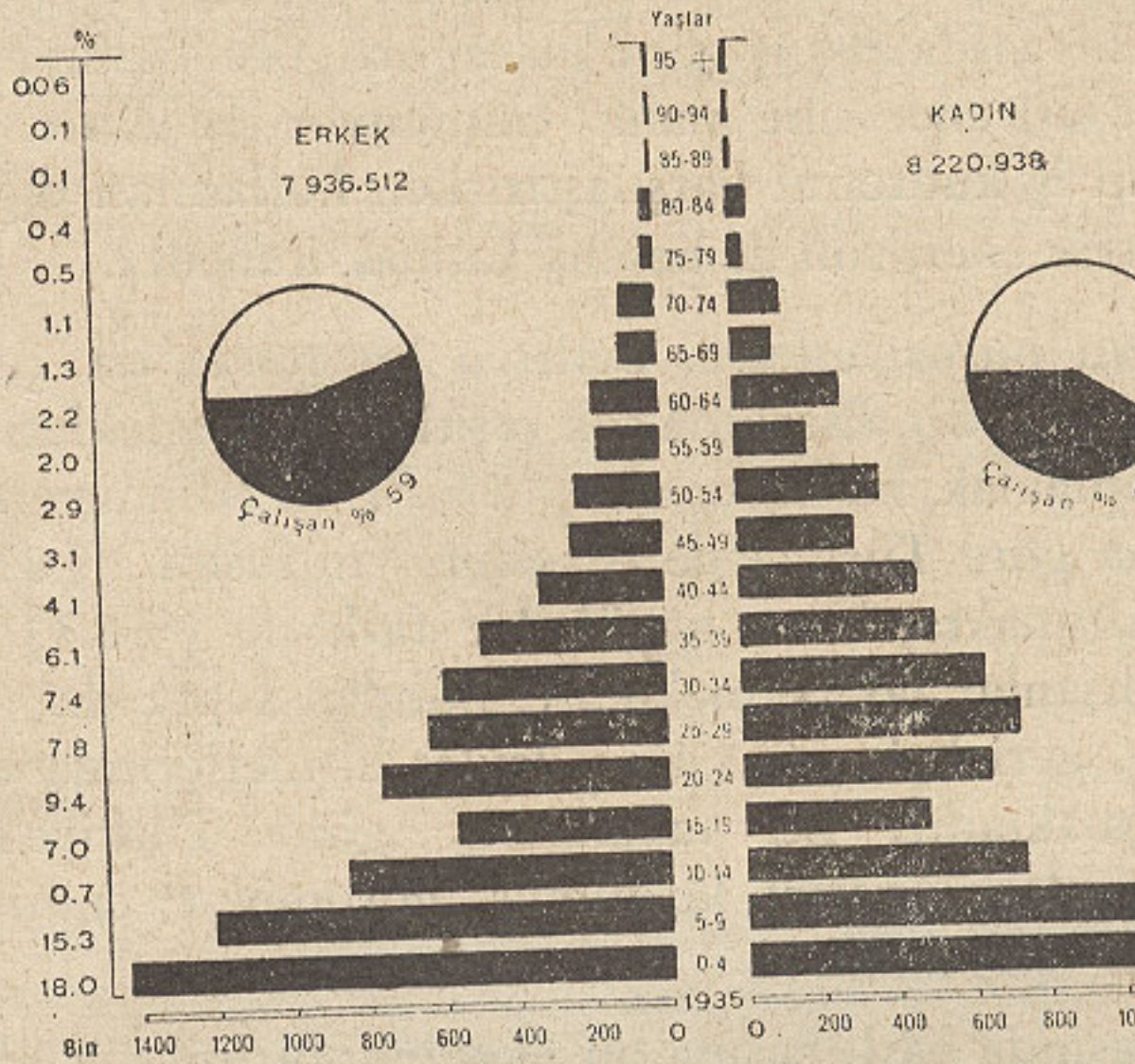
Muhtelif memleketlerde faal nüfus

	<u>Erkek</u>	<u>Kadın</u>
Türkiye (1935)	58 . 4	40 . 0
Yunanistan (1928)	64 . 1	24 . 7
İtalya (1931)	66 . 0	18 . 4
İsviçre (1930)	67 . 6	28 . 9
Kanada (1931)	60 . 8	13 . 3

Bu istatistiklerin aynı metot altında toplanmamış olması anlaşılmalıdır. Her şeyden önce Türkiye çok kadın çalıştırır.

İŞ HAYATIMIZIN PROBLEMLERİ

lerden müteşekkil olması gelecek için ümitli olmakla ekonomik kudreti için bir eksiklik sayılır. Birçok men aşığı yaştakilerin nispeti %35 etrafında dolaştığı hald kadar yüksek nispet göstermesi ortalama ömrün kısalmış küçük yaştaki ölümlerin fazlalığı ile izah edilir. Geçirdiği ve istatistiklerdeki yanlışlık ihtimallerini hesaba katsa dinin umumi hali bu görüşü teyit etmektedir. ¹

1935 yılında nüfusumuzun yaş gurupları

14 yaşından aşağı çocukların çokluğu dikkati çeker. 40—60 arası harbinden ileri gelmiştir. 15—19 yaşlarındaki doğum azlığı aynı zama

gi ve teknik seviyesinin iş hayatındaki rolü büyüktür. Her çalışan nüfus miktarı daima ekonomik yapını belirler. Bu sebeple çalışan nüfus nispetini çoğaltmak, benden önce şeyden önce ölüm nispetini azaltarak, ortalama ömrü uzatmalıyız.

Bünyesi ve dağılışı hakkında umumi bir fikir edinmek için nüfus 1935 de 7.2 milyonu geçmekte idi. Bu insan gücünü kişi iş *saati* birimiyle ifade edecek olursak ortalama bir çalışabileceğine ve bir yılda 280 iş günü olacağına göre 2035 milyona yakın iş *saati* enerjisine malik bulunuyor demektir. Beraber memleketin iş kudretini karşılaştırırken kullanılabilecekleri, hususiyle elektrik enerjisini de hesaba katmak icabı gelir.

İş hayatımızın hususiyetlerini belirten bir noktadır nüfusun ayrıldığı mesleklerdir. Esasında çok çeşitli olan meslekleri zümreler altında toplamak, bu hususta toplu bir fikir edinmek mümkündür. 1935 sayımına göre Türkiye'de iş sahibi nüfusun %40.5'ini tarımda, %15.5'ini ormancılıkta çalışmakta, bunu büyük bir fark ile sanayi ve sanayide çalışanlar takibetmektedir; bundan sonra devlet hizmetleri ve münakalede, geri kalan %5.4 de devlet hizmetleri mesleklerinde çalışmaktadır. Bu rakamlara göre Türkiye'nin ekonomik yapısı ziraat işleri üzerine kurulmuş görünüyorsa da, bu işlere ilgilere ayrılan kollar çok azdır.

Devletler, esasında başlı başına bir ekonomi birliği değildir; iş bölümü de bu birlik içinde incelenir, eldeki istatistikler bunu gösterir; fakat millî ekonomi seviyesine yükselmeden önceki zamanlarda başka mahiyette bir iş bölümü vardır; bunda

İŞ HAYATIMIZIN PROBLEMLERİ

görülür; sanayide kadın nispeti erkeğe nazaran yarıya düşer. Ziraat, ticaret, münakale ve hizmetlerinde, devlet hizmetlerinde, büsbütün azalır. Kadınların en çok iştirâk ettikleri kısım dokuma işleridir .

İş bölümü bakımından 10 binden yukarı nüfuslu memleketlerde şehirler ve köyler arasında büyük farkların bulunması, şehir merkezlerinde küçük sanatlar ve endüstri, ticaret ve ulaştırma hizmetleri; buna mukabil 10 binden az nüfuslu yerlerde ziraati, hayvancılık ve ormancılık başta gelir .

Nüfusun meslek zümreleri itibariyle

		Ziraat	Maden ve sanayi	Ticaret ve münakale
Türkiye	(1935)	81 . 8	8 . 3	4 . 3
Yunanistan	(1928)	53 . 7	28 . 1	11 . 7
İtalya	(1931)	46 . 7	28 . 7	12 . 2
İsviçre	(1930)	21 . 4	44 . 9	18 . 3
Kanada	(1931)	31 . 2	31 . 4	23 . 4

Türkiye'yi iş bölümü bakımından yakın memleketlerle karşılaştırdığımız zaman ziraatte çalışan nüfusun dikkati çeker. Fakat bu ülkelerin, hususiyle İsviçre ve Almanya'nın ekonomik yapısındaki başkalık yalnız ziraate ayrılan kuvveti değil, bütün memlekete şamil iş bölümü ile beraber iş yapma mamliyan makine kuvvetiyle beraber ölçülmek icabeder .

İş hayatımızın ekonomik yapısını böylece belirttikten sonra tabiat şartlarının tesirlerini araştıralım: iş hayatı her ne kadar iklim şartlarına göre değişir, değişse ise de, tabiat tesiri altında bulunduğu da şüphesizdir. İş verimi iklim şartlarına göre azalır, çoğalır. İklim şartlarının iş hayatının devamı üzerinde büyük rolü vardır. İçin pek tabii görülen bu hal endüstri sahasında da görülmektedir. Yılın muhtelif mevsimlerindeki işçi verimi üzerinde incelenen verimli iş hayatının 0° ile 20° sıcaklığında elde edildiği görülmüştür. Bu ölçüyü biraz daha genişleterek bizde 25 dereceden yukarıya kadar ve 0° dan aşağı soğukların hüküm sürdüğü zamanlar için de geçerli olduğunu kabul edebiliriz.

Ülkemizin ancak muayyen yerlerinde iş hayatını sürdüren iklimi sıcak tropikal sıcaklar hüküm sürer, bu sebeple bazı yerlerde yaz aylarına ve serin yerlere göç etmekle kendini sıtma ve soğuklardan hem de bütün mevsimleri çalışmakla geçirmiş olur. Fakat bu kadar değil, de asıl şiddetli soğukların tesiri ziyade olduğundan kış aylarında ve gerek sanayi hayatında iş veriminin azaldığı zamanlarda kış aylarının devam müddeti yer yer değiştiğinden muhtelif yerlerde ayrı iş takvimleri meydana gelmiştir ki, bunlar üzerinde yapılacak incelemeler yapılmamıştır. kış mevsimindeki uzun tatillerle beraber bu zamanların vaktiyle küçük ev sanatlarında olan işyerlerindeki işlerle kıymetlendirilmesi iş hayatımızda da dikkatle icabeden bir noktadır.

İklim şartları, devamlı iş hayatı isteyen endüstri hayatını gösterir. Umumiyetle Türkiye iklimleri her türlü endüstri hayatına elverişlidir; sanayi hayatı sıcaklık ve soğukluklardan müteessir olmaktadır. Güney ve güney-doğu An-

len seller ve taşkınlar da iş hayatını sarsmaktadır.

İş hayatımız üzerine menfi tesir yapan tabiat bunlarla ilgili sayılan sıtma gibi hastalıkların da ve usulsüz bir iş hayatının neticesi olarak vücut ediyor. Meselâ ağaç ve çalı tahribatı birçok yerlerde kaba tahribatın, lenmesine, çıplak kayaların meydana çıkmasına, arazin tahribatına sebebiyet vermiştir. Yine ağaç tahribatının bir neticesi olarak bölgelerde, çukur ovalarda birçok ırmaklar yataklarını kaybedip, kura rafa taşmakta, meydana gelen bataklıklar ise sıtma hastalığının yayılmasına sebep olmaktadır. İş hayatımızın iyi organize edilmesi ve kültür seviyesinin yükseltilmesi onların önleneneğine şüphe yoktur.

Ülkemizde sık sık görülen bir hâdise de zelzelelerdir. Bu zeminin iş hayatı üzerinde devamlı bir tesiri olmadığı ileri sürülebilir. Zeminde zelzelenin çok veya az olduğu yerler vardır, Türkiye'nin bir zelzele sahası sayılır. Şurasını da aydınlatalım ki, zeminin her tarafında aynı değildir. Hasılı ülkemizde talimat ve büyük değişiklikler göstermekle beraber umumiyetle iş hayatı üzerinde menfi bir tesir yapmatkan uzaktır; mevcut engeller insanı korkutabilecek şeylerdir. Coğrafyacıların yüksek kültür ve çolukla dolu için lüzum gösterdikleri iklim şartlarını ülkemizde bu şekilde görmek mümkündür.

İş hayatı durmadan değişen bir varlıktır; bu değişim her zaman aynı şekli iş bölümünde, aynı zamanda tabiat kuvvetinden faydalanarak olur. İş hayatımızın gidişini eski ve yeni istatistiklerle takip edebiliriz, bunun için de yeni istatistikleri beklemeliyiz. Millî ekonomi hareketleri ile beraber iş bölümünün de değişim ve madencilik ve ormancılık alanlarına yeni unsurlar katılması gerekir.

Henüz birçok memleketlerde iş hayatını koluna dayandığı, su ve rüzgâr gibi tabiat kuvveti şeklinde faydalandığı görülür; fakat bütün ileri çok makine ve enerji kaynaklarına dayanan bir iş hayatıdır. Bu fark iş bölümünde de kendini gösterir; sırf köleliğine dayanan yerlerde iş bölümü az ve nispeten kuvvetinin hâkim bulunduğu yerlerde çok geniş iş bölümü kendini gösterir. İş hayatımızı bu bakımdan başına bir araştırma konusudur.

Ank

Yeryüzünde her yıl 700 milyon kişi hastalanmaktadır. Bu, dünya nüfusunun biridir. 6 milyon kişi de sıtmadan zamanlarda hiç şüphesiz sıtmalılar ölenler bundan çoktu. Fakat bugün